

A magyar izr. országos tanító-egylet

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonként egyszer.

Szerkesztői bizottság:

Fischer Simon, Führer Ignác, Léderer Ábrahám, Stern Mór és Tencer Pál.

Felelős szerkesztő: Seligman Eleázár.

Az előfizetési pénzek
és tagsági díjak K o h n Salamon
egyleti pénztárnokhoz
(s a s - u t c z a 25. szám) küldendők.
Szerkesztői iroda, sip-utcza 11. sz.

Kiadja a magy. izr.
o r s z. t a n i t ó - e g y l e t.
Előfizetési ár:
nem tagok számára egész évre 1 ft.
Az egylet tagjainak díjmentesen jár.

Boldogult Löw Lipót halálának évforduló napja, október 13-ka.

Ma egy éve a magyar zsidóságot villanysebességgel járta be a gyászhir, hogy Löw Lipót a nagy tudós, a kitünő pap, a lelkes hazafi kiragadtatott az élők sorából. Az egész hazai sajtó, méltányolván bokros érdemeit, bőven róta le a kegyelet adóját és megható cikkekben adott kifejezést e jeles férfiú vesztesége fölött.

A magyar zsidóság, mint ha tökéletesen fölfogta volna azt a mély kipótolhatlan ürt, mit Löw maga után hagyott, följajdult és a haza legtávolabb vidékeiről siettek részint a vég tisztességen személyesen megjelenni, részint pedig távsürgönyök és feliratokban a gyászoló családnak és községének érzelmeiket kifejezni. Ugyanezt tette számos nagy külföldi község is. A gyászkiséretben ö t v e n h á r o m küldöttség vett részt; h a t rabbi tartott gyászbeszédeket; 38 sürgöny és ugyanannyi fölirat érkezett a gyászszínhelyére, sok községben és első sorban a főváros világhírű nagy templomában gyász-isteniszteletek tartattak, és azután? — az utolsó görönggyel, a mely tompa hanggal a koporsora gördült, elnémult minden, de minden!

Egy év folyt le mióta azon férfiut veszítettük, ki a magyar zsidók kulturai fejlődése és legfontosabb ügyeire oly nagy és áldásos befolyást gyakorolt és a hálának és kegyeletnek most már semmi jele, sehol és sehonnán! Löw Lipót — mi tagadás benne, gyermekei e fölött nem fognak pirulni — szegényen halt meg; életében igen gazdag volt, mert kitünő gonddal nevelt gyermekeiben és közhasznu munkálkodásába boldogul

érezte magát. Barátai, kik az életben közel állottak hozzá, munkáit akarták kiadni, a hátra maradt kiskorú gyermekei javára, de a r é s z v é t h i á n y a ezt a tervet is meghiúsítá. Mily nagy mérvben tisztelte volna meg maga magát a magyar zsidóság, ha Löw dicső emlékét egy a tudomány érdekében tett alapítvánnyal megörökítette volna; de eddig ez irányban, misem történt. Csak az országos izr. tanító egyesület mult évi okt. hó 18-án tartott közgyűlésében, a nagy halott iránti mély kegyeletét leróni szándékozván, Tencer Pál ur indítványára elhatározta, hogy a d a k o z á s utján Löw Lipót-alapítvány létesíttessék, melynek célja leend a létrehozandó összeg kamataiból egy magyar-zsidó tanító kitűnő szellemi munkáját megjutalmazni; ennek keresztül vitelére pedig egy héttagu bizottság választassék.

A héttagu bizottságnak ez ideig még kevés teendője vala, mert a szerénymódu tanítók szerény adómányaiból az alap is oly szerény még, hogy még több év fog elmúlni, míg a takarékpénztárban elhelyezett tőke elegendőkében gyümölcsözni fog. Ha ez alkalommal tisztelt olvasóinkat, hitközségeinket és általában kedvelt hitrokonainkat ezen alapítványunkra még is emlékeztetjük, főcélünk csak az: hálásan és mély kegyelettel halála napján megemlékezni azon férfiuról, ki édes hazánk nyelvét oly buzgón, oly melegen és oly szép sikerrel megkedveltette és terjesztette a hazai zsidók közt, ki első vala, ki a hazai nyelvet az isten házába bevezette, ki hazafiságával mindenki előtt például tündöklött és népének oly hű és gondviselésszerű fia vala, mint a biblia hősei.

Secher czadik livracha!

Seligman Eleázár.

A zsidó tanítók érdekében!

Épen e napokban lesz egy éve, hogy a „Hon“ főmunkatársa és a tanügy lelkes barátja György Aladár úr erélyes felszólalása következtében a fővárosban néhány lelkes, országos nevű férfiú gyűlést tartott „a zsidó tanítók érdekében“. A tiszta emberszeretet sugallatára és nemes felekezti buzgalomból gyűltek egybe, tanácskozandók azon eszközök és módok fölött, a melyek segítségével a zsidó tanítók nyomoruságos állapotán netán segíteni lehetne. Belátták és be is valloták itt, hogy a magyar zsidó tanítók földönfutó sorsa, az a méltatlan bánásmód, a melyben számos zsidó község tanítóit részesíti, szégyenére válik az egész magyar zsidóságnak. Azonbau a zsidó tanítók- és barátainak véghetetlen sajnálkozására e gyűlésnek semmi reális eredménye nem volt, noha másfelől korántsem vagyunk oly elfogultak el nemismerni amaz erkölcsi hatást, a mely ily férfiak ily nyilatkozataiban rejlik. Nem akarjuk olvasóinkat e gyűlés lefolyásának posthumus leírásával, a melyet ők amúgy is eléggé ismernek, fárasztani. Tudva lévő dolog, hogy egy hét tagu bizottság lön kiküldve azon megbizással, hogy szerkeszsen a vallás- és közoktatásügyi minister úrhoz beadandó

emlékiratot, a melyet egy később egybehivandó közgyűlésnek mutasson be. E bizottságnak tagjai voltak: **B a r n a i I g n á c z**, a pesti izr. hitközség főjegyzője, **B r ó d y Z s i g m o n d**, a „Neues Peszter Journál“ szerkesztője, **D e u t s S á m u e l**, a pesti izr. hitközség előjárója, **D r. P o l l á k H e n r i k** orvos, **D r. K á r m á n M ó r** tanárképző gymnasiumi rendes és egyetemi magán tanár, **L e d e r e r Á b r a h a m** izr. tanítóképezdei tanár és **R o t h V i l m o s** állami tanítónőképezdei tanár. Mindezt olvasóink bőven tudják a napi lapokból, a melyek annak idején e dologgal tüzetesen foglalkoztak. De kevesen vannak olvasóink között, a kik tudják, hogy ez a bizottság mire ment, miért nem járt el megbízatásában és hogy miben feneklett meg az egész ügy. E bizottság egyik tagjának szivességéből közöljük ime ezen nagy garral megkezdett, de siralmas véget ért historiát. Még ott mindjárt a „Tigris“ szállodában tartott közgyűlésen megbízaták a bizottság tagjai **B a r n a y I g n á c z** urat e bizottság első ülésnek egybehívásával. Ez első ülésen meg is jelentek hiány nélkül mind a héten és megválasztván **B a r n a y** t elnöknek, és **R o t h V i l m o s** t jegyzőnek, nagy körültekintést, éleslátást és a tanítók iránt sok jóakaratot tanusító módon kezdtek a dolog fölött tanácskozni és megbízták **R o t h V i l m o s** tanár urat, a kiről tudva volt, hogy ő az egész mozgalomnak egyik kezdeményezője, az emlékirat szerkesztésével, a mely emlékirat egy hét múlva tartandó második ülésnek fogja tanácskozása tárgyát képezni. Az emlékirat elkészült, de a bizottság sehogy sem akart **R o t h V i l m o s** nak ebben kifejezett álláspontjára állani, a mely szerint a zsidó tanítók állandosítása, illetőleg egy novelláris póttörvényjavaslatnak szerkesztése volna sürgetendő, a melyben a népoktatási törvény 138. §-a a felekeztek által fentartott iskolák tanítóira nézve is törvényes erővel bírónak mondátik. **R o t h V i l m o s** ur tehát az ügy érdekében alárendelte nézetét a többségnek, és készített egy módosított emlékiratot, a melyben a kérelem csak általánosságokban mozog. A harmadik bizottsági ülésen, a melyen a módosított memorandumot kellett volna bemutatni és megbeszélni, már csak három tag jelent meg, a kik persze nem gyűlésezhettek; a negyedszerre egybehívott ülésre pedig az elnökön és jegyzőn kívül már egyetlen tag sem jött el, és az elnök jónak látta a bizottsági tag urakat nem is fárasztani többet. Így dült dugába egy oly ügy, a mely a zsidó tanítóknak üdvére válhatott volna. Itt közöljük a **R o t h V i l m o s** tanár úr által szerkesztett emlékiratot módosított alakjában; reméljük, olvasóink szívesen veszik s midőn **R o t h** urnak az egylet nevében legőszintébb hálánkat kifejezzük, avval is kecsegtetünk magunknak, hogy jövőben is számolhatunk támogatására, a hol a zsidó tanítók szánandó sorsa azt megkívánná.

S z e r k e s z t ő s é g.

N a g y m é l t ó s á g u M i n i s z t e r ú r !

K e g y e l m e s u r u n k !

Buzdittatva azon kötelességérzettől egyrészt, mely minden hazafiai érzelmű honpolgárt tette kell hogy serkentsen akkor, ha az állami élet bármely terén oly jelenségeket észlel, melyek az állam érdekeivel — ha csak közvetve is — ellenkeznek; de buzdittatva másfelől azon törekvésünk által, hogy, kifejtven a benne rejlő művelődési tényezőket, felekezeti életünk, a művelődés és nemzetiesség valóságos kútjává váljék: lépünk nagyméltóságod elé oly ügyben, a mely **Excellentiád** figyelmét is már ismételten magára vonta. Értjük az izraelita

felekezetű iskolák egynémely fogyatkozásait, kiváltképp pedig tanítói jogviszonyainak rendezetlen voltát.

Nem szólunk azon hiányokról, a melyek netán a népoktatási törvénynek a felekezetek által fenntartott tanintézetekre vonatkozó pontjaiba ütköznek. Az ezen pontokban foglalt feltételek ellenőrzését az állam gyakorolván, biztos reményünk, hogy nagyméltóságod szokott erélyességével az ezek ellen vétőket a népoktatási törvény 11., 12. és 13. §-ainak szigorú megtartására fogja szorítani. De szólunk számos izraelita felekezetű tanintézetnek az iskolai élet oly mozzanataiban mutatkozó hiányairól, a melyekre, a felekezetek önigazgatási jogainak határain belül esvén, az idézett törvény intézkedései ki nem terjeszkedhetnek. Oly fogyatkozások ezek, melyek felekezetünk autonómiája kuszált állapotának rovására irandók és a melyek tekintetében sok izraelita felekezetű iskola az egészen törvényileg szabályozott községi iskolához képest hátrányban van.

Véleményünk szerint, felekezetünk iskoláinak egyik főbaja a szakértő felügyelet majdnem tökéletes hiánya. Ez képezi forrását számos fogyatkozásnak tanintézeteinek benső életében épúgy, mint külszervezetükben; ez ejti az iskolát legtöbb esetben a rátartós, garázda avatlanság kezeibe, ami kétség kívül leginkább szolgáltatja az okot a tanítók és a községek közt oly gyakran felmerülő egyenetlenkedésekre is.

Ámde ezen visszás állapotok, ha sok tekintetben hátráltatják is még mindig az izr. iskolák kívánatos fejlődését, ha nehezítik is vételkedésüket az állami és községi iskolákkal, mégis el kell ismerünk, hogy már a közel multhoz képest is szembeötlőleg javultak és tetemesebb jobbrafordultokat bizvást várhatjuk a mivelődés haladásától.

De haladéktalan javítást igényel az izr. iskoláknak azon baja, a melynek nagyságával szemben, minden egyéb fogyatkozásuk lényegtelenekké válnak és a melynek javulását már évtizedek óta hiában várjuk. A folytonos tanítócsere az izraelita népiskolára oly károkat hoz, a melyek lendületének szárnyát szegik és a melyek mindazon elismerésre méltó áldozatkészség, mindazon élénk érdeklődés és egyéb az iskolaügy emelésére oly kedvező feltételek mellett is, a melyek az izraelita hitközségekben tagadhatatlanul megtalálhatók, felvirágzását lehetetlenné teszik. Csak az a szellem kölcsönzi az iskolának az igazán mivelő erőt, a melyet csakis egy állandó tanítói testület teremthet alanyi sajátyságaival. De nyoma sem lehet ezen szellemnek az olyan iskolában, mely minden áldott esztendőben más-más tanítókat lát, melynek benső élete egy tanítói egyéniségének jellegét nem viselheti. A tanítóknak e szüntelen változtatása másfelől a tanítói állást, mely külbmben sem bir különös csábító erővel, oly nyomorulttá teszi, hogy csak úgy elvétve lép itt-ott valaki erre az életpályára, hogy a tanítóhiány mindegyre ijesztőbb mérveket ölt, elannyira, hogy a községek jobbák hiányában széltiben oly tanítókat alkalmaznak, kik a tanítóságra képesítve nincsenek.

De magára az iskolára háramló károkat nem tekintve is, a tiszta erkölcsi tekintet is sürgetve követeli e baj orvoslását. A tanító elbocsáttatására csak kevés esetben annak értelmi vagy jellemi fogyatkozása szolgáltatja az igazi okot, hanem többnyire egyes befolyásos községi tagok személyes neheztelése vagy alaptalan ellenszenvé. Oly emberi gyarlóságok ezek, a melyek alatt jóllehet szenvedniök kell azoknak, kik egyes emberek szolgálatában állanak. De a kik egy

testületet szolgálnak, a kik hivatalnokai oly egyesületnek, a mely erkölcsi alapon, vallásos célból alakulván, épen az emberi gyarlóságok leküzdésére volna hivatva, azok nem lehetnek alárendelve alacsony ösztönöknek és személyes boszúvágnak. Az izraelita tanítókat tehát épen az izrealita iskola és a felekezeti élet felvirágzása érdekében kell megvédeni a közszellem legnagyobb ellensége, az önkény ellen.

Hitfelekezeti iskoláink és közvetve felekezeti életünk e veszélyét ismerve és áthatva elhárításának szükségességéről, nagy örömmel kellett hogy eltöltsön bennünket. Nagyméltóságodnak az izraelita felekezet ez idő szerint fennálló közegeihez ugyancsak ez ügyben intézett rendelete. De különös megnyugtatósságra szolgált értesülnünk, hogy Excellentiád bölcs intézkedésére a közoktatásügyi miniszteriumban az izraelita népiskola bajai orvoslását célzó munkálatok vannak folyamatban. Fogadja Excellentiád mindezért legmélyebben érzett hála- és azon biztositásunk őszinte kifejezését, hogy nagyméltóságodnak az izrealita felekezetű iskolák emelésére teendő intézkedéseit örömmel és hálával fogjuk üdvözölni. Csak arra bátorkodunk kérni Excellentiádat, hogy az izrealita iskolaügy emelésére célbavett tervet mihamarabb foganatosítani méltóztassék.

Kegyelmes urunk! Már maga azon körülmény, hogy hitfelekezetünkben ily káros állapotok fejlődtek ki, eléggé szomorító ránk nézve, kik szivből óhajtjuk felekezeti életünk virágzását. De sokkal szomorítóbb egész felekezetünkre nézve az, hogy oly bajaink orvoslását, a melyeknek javítása a felekezetnek legszentebb kötelessége és legelidegenithetlenebb joga, Nagyméltóságodtól kell kérnünk, mert antonomiai életünk ziláltságának egyik kirívó kórleje ez, mert bizonyítja, hogy felekezetünk nem bir joggal és hatalommal még legsajátosabb ügyeinek elintézésére sem. Nem lehet célunk a multak fölött panaszra fakadni; de el nem mulaszthatjuk önigazolásunk céljából hangsúlyozni, hogy felekezetünk az érintett bajokat megismervén, javításukra a legarravalóbb eszközökhöz akart nyulni, hogy felekezetünk tanítóinak türhető állást akart biztositani és hogy nem rajta mult, hogy mindezt tényleg meg nem tette. De mulasztási véteknek tartanók tétlenül nézni a bajok elharapódzását és önmagunk nem intézkedhetvén, mások segélyéhez sem folyamodni. Azért ismételten is arra kérjük Excellentiádat, kegyeskedjék addig is, míg felekezetünk az általunk várva-várt helyzetbe jut, hogy ügyeit mint hazánk más felekezetei antonomice rendezheti, bölcs belátása szerint úgy intézkedni, hogy az izraelita iskolák itt felemlített bajai minél előbb orvosoltassanak.

Alázatos kérésünk kegyes teljesítését reményelve, maradtunk stb.

E I C H B E R G A D O L F.

Kedves kötelességünknek tartjuk egy oly tanférfiu életrajzát közölni, ki ötven hosszú éven át a népnevelés terén ernyedetlen buzgalommal, áldás- és sikerdus eredmény- és szakavatott tevékenységgel működött, s még most is „megfogyva bár, de törve nem“ hazánk legnagyobb iskolái egyikének érdemkoszoruzott igazgatója. A kitüntetés, melyben volt tanítványai — 30—40 éves férfiak, kik az emberi társaságban tisztelt, irigyelt állást foglalnak el s nem tudják, nem akarják elfelejteni, hogy ez állásukat volt tanítójuknak köszönik — részes tették az ünnepelet Eichberg névvel együtt nemcsak a hazai, d még az osztrák sajtóban is méltóan viszhangzott. Midőn 40 évi működésének jubiläumá alkalmával tanítványai kebeléből ki-

küldött választmány szószólója, őt, érdemeit felsorolván üdvözlé, az ünnepelt veterán-tanító mélyen meghatott, könnyektől elfojtott hangon mondá: „Örömem közepette csak azt sajnálom, hogy kedves hazánk valamennyi tanítója nincs jelen, hogy szemtanui lehetnének egy tanító e kitüntetésének.“ Valóban jellemző fennkölt szavak ezek! Buzduljatok e példán ti fiatal kartársak, hevüljetekek e kitüntetésen, részesüljetekek e tiszteletben és tanuljatok fáradhatlan ügybuzgalmat a következő vázlatos rajzból.

* * *

Eichberg Adolf született 1806 ban Csehország Tabor nevű városában. 11 éves korában elvégezte az akkor ugynevezett főnormáliskolát, mi mellett a talmud- és bibliában is szépen haladott. Hogy talmudtanulmányait folytassa, anyja egy nagybátyjához, ki fia számára külön talmudtanítót tartott, később pedig onnét további kiképeztetése végett Prágába vivé, hol egyidejűleg kitűnő szaktanárok alatt a világi tudományokban is, főleg pedig a mennyiségtan és franczia nyelvben meglepő gyors előmeneteleket tett. Életének 14. évében saját kivánságára, de szülei beleegyezésével, magát rabbivá kiképezendő, Pozsonyba ment, de honnét — minthogy magát semmikép sem tarthatta fenn — csakhamar távoznia kellett, mire több kisebb jesibán héber tanulmányait folytatá. Az igyekvő tevékenysége itt háromszoros volt. Míg egyfelül a profán tárgyak tanítása annyit jövedelmezett, hogy szükségleteit, ha nem is bőven fedezheté és másfelül a már elsajátított világi tudományok tökélyére vas szorgalom és akarattal törekedett, azalatt, a nappalt az éjjellel megtoldván, még ideje maradt a héber tanulmányokban is kitűnő sikert felmutatni. Tudvágyát kielégítendő, a törekvő ifju 1823 ban Bécsbe ment, hol előbb a reális-kolát később pedig a polytechnikum kereskedelmi osztályát látogatta. Innét hivatott meg legelőször 1825 ben egy előkelő mosonyi házhoz nevelőnek, hol egyszersmind több éven át a könyvvezetést és a levelezést is ellátta. Miután még több háznál mint nevelő és tanító működött volt, egy nagy tisztelet és hirben állott kanizsai házhoz ugyanazon kétszeres minőségben hivatott meg, hol három és félévi működése után több gazdag családtya unszolására magániskolát alapított. Csakhamar hirre kapott e csak egy tanító által vezetett iskolája olyannyira, hogy a község és az iskola előljáróságaitól kedvező feltételek mellett iskolájukba belépni megkérített. Eichberg e tiszteletteljes meghívásnak annál inkább engedett, minthogy hatáskörét nemcsak egynéhány családra, hanem az egész községi egyetemiségre kiterjeszteni hivatása és kötelességének tartotta, de csak azon feltétellel, hogy a csak egy elemi és három főosztályból álló iskola még egy felsőbb osztálylyal, melyben a kereskedelmi tantárgyak is felveendők, szaporitassék, mi annál inkább viszhangra talált, minthogy a gazdag házaknál volt nevelők, ugymint a népiskola a tanulókat a praktikus életnek előnem készíthették, mely hiány Nagy kanizsa kereskedelmi jelentőségénél fogva, nagyon is érezhető volt. A sürgetve kívánt osztály tehát negyedik osztály név alatt az akkor Ausztriában szokásos volt berendezéssel felállított, de az eközben megérkezett Löw főrabbi kívánatára magyarajku, kereskedelmi tantárgyakra képesített tanítóval láttatott el. De nemsokára mérvadó egyének szállaltak fel, hogy ez osztálylyal Eichberg bizassék meg, mi egy év mulva meg is történt.

Ez időtől fogva Eichberg, ha nem is névleg, de tényleg e tanoda ujjáalkotója, vezére leit és saját működése, ugyszintén példája által

odahatott, hogy az országszerte híres lett. Midőn az 50 es évek kezdetén az osztrák oktatásügyi miniszter reáliskolák felállítását elrendelé, megint a buzgó Eichberg volt az, ki a technika tudományokrai előkészülést a kor jelének tekintvén és megismervén, osztályát a természet- és mértan felvétele által kétosztályu reáliskolává átalakította. De hogy e tárgyakat jogosultan tanithassa, kevés évvel később ön szántából vizsgálatletétre Pestre ment, hol, mint valószínűleg az első izraelita, reáltanárnak képesítettett. (Mint képesített főelemi tanító már 1823 ban a tábori képezdeből kilépett.) Ha már előbb is sok idegen tanuló volt az általa igazgatott iskolában, most azoknak száma folyvást szaporodott, Magyarország minden vidékéről tödult Nagy Kanizsára a tanuló ifjuság. Eichberg volt a delej, mely őket idevonzá. Működése és tehetsége felett boldogult Löw főrabbi hivatalosan következőleg nyilatkozott: „Eichberg ritka egy tanerő. Előadásánál azon van, tanítványait világos felfogás s a tantárgy helyes alkalmaztatása ugymint módszeres eljárása által őket önálló gondolkozásra birni. Oktatásának eredménye gyakran meglepő, mihez képessége a rábizott tanulók szívét megnyerni és még a legtunyábbakat is figyelemre és öncselekvőségre ébreszteni, nagy mérvben járul“. Hogy szavainak nagyobb nyomatékot adjon, a boldogult rabbi Eichberget a tudorcimmal (morénuval) ruházta fel, pedig Löw nem oly hamar részesített valakit e kitüntetésben. Midőn 1861 ben a nagykanizsai iskola szentésítettett, a község ünnepélyesen Eichberget nevezte ki igazgatónak. Hogy azóta hogyan és mennyit működött, azt felsorolni feleslegesnek tarjuk, hálás és derék tanítványai arról fényes tanuságot tettek, minek Stolzer Gusztáv ur az ünnepélyre megjelent lelkes tanulók nevében tartott s a kanizsai lapokban meg is jelent ügyes szerkezetű, válogatott szavu és emelkedett irányu üdvözlő beszédében oly szép kifejezést adott, többek közt mondván, hogy szeretett tanáruk Mózesként 40 évig fáradozott és sikerült is neki, őket a tudatlanság sivatagából kivezetni.

Működésének jelentőségét Witt tanító jubiléuma alkalmával a következő találó vonásokkal ecsetelé: „Midőn a nevelészet hasadó hajnalpirja még nem volt képes iskoláink homályát szétoszlatni, midőn a felvilágosodottság hajnala még nem derengett, már akkor is azon működésének napja, azon nap, mely annyinak világított, azon nap, mely annyira árasztott fényt és meleget, áldástszóró körütyjának tetőpontján állott.“ „De ön nem állott meg. Mindig szerencsés volt a szózatát megérteni, a kor haladásával lépést tartani, a nevelészeti lendülés magaslatára feljutni.“

Egy erkölcsi pofoncsapás

comme il faut*)

Nem első ízben történik ezuttal, hogy egy-egy újabbkori „h e p h e p“ ellen kell felszólalnunk. Sőt azon sem ütközünk meg, hogy ezennel a hep hep vitéz kiáltozójában egy derék magyar hazánkfiát van szerencsénk bemutatni. Hisz a gyönyörűséges „T a l m u d - z s i d ó“ eléggé mutatja, hogy mi magyarok sem maradunk hátra a művelt

*) E cikket különösen azon zsidó szülők figyelmébe ajánljuk, kik minden adandó alkalommal készek saját fészüküket bemocskolni és a hitfelekezeti zsidó iskolák rovására az ugynevezett „közös“ (értsd: keresztény) iskolákat egekig magasztatni.

külföld ebbeli dicsősége mögött. Avagy Istóczy uram nem zengzetes honi nyelvünkön menydörög versenyt másnyelvű (majdnem azt mondtuk: más, nyelv e s) elvtársaival?

Amin azonban méltán megütközünk, az, hogy ezuttal egy g y m n a z i u m i i g a z g a t ó ur vállalkozott a kolompos szerepére, értjük V á m o s s y M i h á l y urat, a budapesti reform. főgymnázium ez időszerinti igazgatóját. — De engedjük át a szót magának, a nevezett igazgató urnak!

A reform. főgymnázium által kiadott 187⁵/₆-ki „Értesítő“ élén ugyanis mondatik: ; „tekintetbe véve, hogy kivált az első osztályba, a szellemi fejletlenségen kívül e r k ö l c s i l e g i s r a k o n c á t l a n m a g a v i s e l e t ü (mintha bizony másféle „rakoncátlan magaviselet“ is léteznék!) növendékekkel kell küzdeni; tekintetbe véve azt, hogy ezen iskolának különösen i z r a e l i t a (hm, mily udvarias; talán attól tart, hogy a „z s i d ó“ jelzővel megtalálna bennünket sérteni?) növendékei helytelen, sőt mondhatni: sokszor f é k t e l e n magaviseletével igen megnehezítik a rend és fegyelem fentartását;“

Én részemről a következők iránt volnék bátor felvilágosítást kérni. 1) Ha az izraelita növendékek oly annyira rakoncátlanok, miszerint „féktelen magaviseletével“ a fegyelem fentartását annyira megnehezítik, — m i é r t n e m m o n d j á k k i h a t á r o z a t k é p e n, h o g y z s i d ó t a n u l ó k a n e v e z e t t f ő g y m n a z i u m b a f ő l n e m v é t e t n e k? — 2) Ha pedig a zsidó tanulók föl n e m vétele anyagi szempontból egy kissé kellemetlen volna**) — akkor megint annyi kiméletet csak megérdemelnének, hogy ország-v-lág előtt ne tétessenek pelengérré.

Nem szeretnék félre értetni. Én nem azt vitatom: vajon igaz-e, hogy a zsidófiuk rakoncátlanok-e vagy nem. Sőt magam is kénytelen vagyok bevallani, hogy a „mi népünk“ általában véve higany-termésszettel bir. De másrészt nagy különbség van a között, ha valakit négyszem közt ildomosb magaviseletre i n t ü n k, vagy ha egy egész nemzetiségre i r á s b a n a rakoncátlanság bélyegét sűtjük, úgy, hogy évszázadok múlva is elolvashatja rólunk valamely jóakaró hazánkfia, mily cimekkel illetett benünket Budapest fővárosának egyik érdemes gymnáziumi igazgatója.

De jól van ez így. A zsidónak még az a természete is van, hogy mig saját hitrokonait, ha még oly jelesek is, fitymálja és csekélyli, addig más hitfelekezetűek irányában csupa alázat és udvariasság. De ha aztán csúszó-mászó természete dacára valahonnan kiteszik a szűrét, — akkor ismét eszére tér és önérzete felébred.

V á m o s s y ur — bár akarata ellenére — szépen hozzájárult ezen önérzet ébresztéséhez és ennyiben szivből megköszönhetjük neki a tőle nyert leckét. Ámde használják is fel e leckét azok, kik minduntalan „közös“ iskolákról álmodoznak és kik a legsilányabb keresztény intézetnek is hajlandók elsőséget adni a legjelescbb zsidó iskola és tanító fölött. Tanuljunk keresztény polgártársainktól. Okos szivósággal ragaszkodnak iskoláik f e l e k e z e t i jellegéhez, noha a kö-

**) Mert a zsidó tanulók ez intézetben az összes tanulók $\frac{1}{3}$ -át, sőt a lutheranusoknál $\frac{2}{3}$ -ot tesznek. Minthogy pedig a zsidók kétanynyit fizetnek mint az illető keresztény hitfelekezetbeliek, ebből az következik, hogy e gymnáziumok jövedelmének f e l é t, illetőleg n é g y ö t ö d r é s z é t „rakoncátlan“ zsidófiuk fizetik.

zős iskolákban is ők viszik a főszerepet, mi pedig azon vagyunk, hogy a még fennálló jobb intézeteinket is feloszlassuk. — Hová lett az a józan ész az a hideg, számító okosság, mely fajunk egyik kiváló tulajdonságát teszi?

F ü h r e r I g n á c.

L e v e l e z é s.

Makó, september 11-én.

T. s z e r k e s z t ő ú r!

Engedje meg, hogy egy szivemelő ünnepélyről, mely községünkben f. hó 10-én megületett, becses lapjában referáljak.

Vasárnap, azaz f. hó 10-én ünnepelte a makói izr. iskola fennállításának — annak alapítója és igazgatója S t e i n h a r d t Márk pedig ottani működésének 25-ik évfordulóját. Reggel 8 órakor a zsufolásig telt teremben kezdetét vette a IV., V. és VI. osztály évi vizsgája, mely a jelenlevők legnagyobb meglepedésére és örömére ment végbe. Délelőtti 11 órakor elnöklő, F i s c h e r A. E. főrabbi a vizsgát bekezeszté egyszersmind üdvözlé Steinhardt urat, mint ez iskola alapítóját, mely most fennállásának 25-ik évét betöltötte: az egyházközség nevében, ugymond, délután leend alkalma hozzá szólni, most helyet enged kartársainak és tanítványainak, hogy azok is érzelmeiknek kifejezést adjanak. Ezután S c h l e s i n g e r Lipót a III. oszt. tanítója, kartársai nevében egy gyönyörű és többszöri lelkesült „Éljen“-ektől félbeszakított beszédet tartott, melyben az iskola történetének rövid vázlatát adja, szépen ecseteli, mennyi küzdelmébe került Steinhardt urnak ez iskola alapítása, ki azóta ez iskolát otthonjává tette, hol a kora reggel és késő est egyaránt szorgalmasan működni találja és kívánja, hogy Steinhardt ur ezt még évtizedekig erőben és boldogságban folytathassa. Steinhardt ur meghatottan és könnyektől elfojtott hangon megköszöné az üdvkivánatokot mondván: „Midőn 25 év előtt ez iskolát megnyitottam, megnyitó beszédemet, magam és kartársaim nevében azzal végeztem: „Legyenek bizalommal irántunk, akaratunk jó és törekvésünk tiszta, Isten bennünket úgy segéljen.“ Ime Isten engem segített, hogy 25 évig igazgathattam ez iskolát és azt szép virágzásra vezethettem.“ Kijelenti továbbá, miszerint kartársai közreműködése nélkül szorgalmának semmi eredménye nem lett volna, kéri további támogatásukat. Erre R e i k Márk VI. osztálybeli tanuló egy igen szép beszédben megköszöni a tanítványok nevében a sok üdvös oktatást melyben őket részesíté, búcsút vesz a VI. oszt. tanulói nevében az iskolától és Isten áldását kéri Steinhardt urra, Hoffbauer Sándor kir. tanfelügyelő a kormány nevében, Török Imre, megyei főügyész a megye nevében, Pozsonyi Ferencz, polgármester a város nevében, és Széll Ákos, az iskolaszék nevében hozá üdvkivánatait. Éppen délbén érkezett az orsz. izr. tanítóegylet üdvözlő sürgönye, mely a tanfelügyelő által a vendégek előtt hangosan felolvastatott. Ezután következett számos magángratuláció és ajándék; 1 órakor megjelent Steinhardt ur házában a „Csanádmegyei tanítóegylet“ testületileg, és Horváth Illés elnök által egy megható beszéd kíséretében, melyben Steinhardt urat minden tanító utánzásra méltó példaképének nevezi, egy jegyzőkönyvet adott át, mely szerint a fiatal egylet Steinhardt urat első tiszteletbeli tagjává megválasztotta.

Délutáni 3 órakor Steinhardt ur egy küldöttség által az e célra egybehívott községi diszközgyűlésbe hivatott, melyben neki eredeti jegyzőkönyv alakjában egy községi határozat adatott át, mely szerint

8 egymásutáni éven keresztül évenként számára 250 frt. tétetik a takarékpénztárba, mely 2000 frt. gyümölcszeivel együtt nyugalomba lépésekor tiszteletajándékul fog neki átadatni, megjegyzendő hogy ennek daczára, annak idején nyugdíjazásáról gondoskodva leendő; Fischer A. E. főrabbi gyönyörű beszédben sorolá fel Steiuhardt ur érdemeit. Steinhardt ur meghatottan köszöné meg a kitüntetéset és megígéré, hogy mig Isten erejét és egészségét fentartja, ő azt mindig ez iskolának fogja szentelni.

Hazatértekor egybegyült, most már felnőtt volt tanítványaitól fogadtatott, kiknek nevében Dr. Dózsa Sámuel ügyvéd üdvözlőbeszéd kíséretében két nagy ezüst gyertyatartót adott át, melyekre következő volt véssve: „Steinhardt Márk igazgató urnak, háladatosság jeléül volt tanítványai az általa alapított iskola fennállásának 25-ik évfordulója alkalmából.“ Később a főrabbiág részéről „Morenu“ okmány lett elküldve; az ajándékok közt teletitendő egy nagy virágcsokor, fehér szallaggal és ezen fölirattal: „Tiszteletök jeléül — a Fischer nővérek Makón 1876. sept. 10.“, egy babérkoszoru piros szallagokkal (Steinhardt Márk igazgató urnak — az V. és VI. osztály leánynövendékei) stb.

Dr. Löw Moritz, a porosz geodätikai intézet igazgatója Berlinből, Dr. Rosenberg Sándor, nagyváradi hitszónok Nagy-Váradról, és számos más volt tanítványa közlelről és távolról sürgönyileg üdvözölték az ünnepelel férfiut. Estve a jubilar gyermekei által társas vacsora adatott, melyen 60 személy jó kedvvel és bor mellett töltötték az egész éjet. Molnár Albert, gymnásiumi igazgató, Török Imre megyei főügyész, Horváth Illés tanító, és mások Steinhardt urra, Steinhardt Felix, a magyar néptanítókra, Steinhardt Mór az orsz. magy. izr. tanítóegyletre toastiroztak. K. R.

K ö n y v i s m e r t e t é s .

Bibliai történet izraelita népiskolák számára. Készítette Fischer Simon, pesti nyilv. főelemi és vallástanító. Második javított kiadás. Budapest, 1875. Ára füzve 30 kr. (Rosenberg testvéreknél.)

A szóban levő bibliai történet érdemes szerzője sokkal ismertebb semmint műve az én ajánlgatásomra szorulna. Szó nélkül nem hagyhatom azonban, miszerint a sokratesi vagyis katechetikai modor, melyben jelen könyvecske szerkesztve van, nagy mértékben emeli e könyv értékét, csakhogy nézetem szerint a kérdéseket nem a szöveg közé, hanem jegyzetek alakjában kellett volna adni. Ekkép az elbeszélés fonala el nem szakittatnék, másrészt pedig a kérdések is megmaradhatnának.

Előnyére válik e könyvnek továbbá az is, hogy a „Függelék“ben nemcsak a 13 hitágazatot, hanem mindazt tárgyalja, mit az ünnepekről tudni szükséges. Jövöbeli kiadások alkalmával azonban azt tanácsolnám t. kartársamnak, miszerint a „Második rész“-ből a kevésbé fontos bírák és királyok neveit és történetét mellözze és azok helyét inkább oly elbeszélésekkel pótolja, melyeknek elolvasásában a gyermeki kedély kimondhatlan gyönyört és örömet talál. Ily érdekes elbeszélések többek közt Eszter, Ruth és más bibliai személyiségek története.

Ami a tananyag mennyiségét illeti, ugy gondolom szerző a kellő mértéket meglehetősen eltalálta. 68 oldalnyi szövege sem többet sem

kevesebbet nem tartalmaz, mint amennyire népiskolai tanulóknak szüksége van.

A mondottakat összegezve F. ur bibliai történetét bátran ajánlhatjuk t. kartársaink b. figyelmébe.

Führer Ignác.

Egyleti élet.

Egyletünk tagjaiivá jelentkeztek: Schlesinger Lipót Makó; Schwarcz Ármin Mágócs:

Tagsági díjakat fizettek:

Rendes tagok: Blum Salamon Uj-Verbász 4 frtot, Blum Joachim Uj-Verbász 4 frtot; Eichberg Adolf N.-Kanizsa 2 frtot[!]; Steiner Gábor B.-Gyarmat 4 frtot; Schlesinger Lipót Makó 2 frtot; Führer Ignác Budapest 2 frtot; Morgenstern Jakab Budapest 2 frtot; Vogelhut Dávid L. sz. Miklós 2 frtot; Keleti Vilmos Budapest 2 frtot; Fischer Márk Budapest 2 frtot; Kohányi Sámuel Budapest 2 frtot; Oblatt Mór Budapest 2 frtot; Lédere Abrahám Budapest 2 frtot; Oser Zsigmond Budapest 2 frtot; Basó Vilmos Baja 2 frtot; Presser József Thurdossin 2 frtot; Berndorfer Kálmán Székes-Fehérvár 2 frtot; Lustig Susman Budapest 2 frt; Hirsbein Jakab N.-Abony 2 frt; Kleinwald Lipót O-Becse 4 frt.

Pártoló tagok: Deutsch Jakab ur Budapest 10 frtot; Wahrmann Sándor ur Budapest 5 frtot; Dr. Pollák Sándor ügyvéd úr 5 frtot; Lédere Adolf úr Budapest 5 frtot; Ellenberger Henrik úr Budapest 5 frtot; Schmiel Albert úr Losonc 5 frtot; Neustadt Gusztáv úr Budapest 5 frtot; Tetsizr. hitközség Vác 5 frtot; Főt Hirsch M. főrabbi úr Ó Buda 5 frtot; Tetsizr. hitközség Érsek-Ujvár 6 frtot.

Segélyezések: Lapunk 11. száma megjelenése óta három tanító nyert 5—4—2 összesen 11 frt. segélyt. egy tanítónak pedig 100 frtnyi kölcsön engedélyeztetett.

A Löw-alap

javára adakozott Blum Salamon úr Uj-Verbász 1 frtot.

V E G Y E S E K.

— A pesti izr. hitközség elemi iskoláinak igazgatóihoz levelet intézett, mely tartalmára nézve annyira elüt sok vidéki község modorától tanítóikkal szemben, hogy el nem mulaszthatjuk azt egész terjedelmében közölni:

1278. sz.

T. igazgató ur!

Kedves kötelességet teljesítünk, midőn választmányunk f. hó 15 én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből a következő pontot van szerencsénk urasággal közölni azon kérelemmel, sziveskednék annak tartalmát a vezetése alatt működő tanítótestületnek nevünkben tudomására juttatni:

114. sz. Felolvastatik az oktat. ügyosztály f. évi aug. hó 22-én tartott ülésének 5. pontja, mely így hangzik: Jegyző jelentést tesz a múlt évi zárvizsgák eredményéről a hitközség két iskolájában. A vizsgák fényes bizonyítékát nyújtottak az igazgató urak gondozó buzgalmának és a tanító urak kiváló ügyszeretetének. A növendékek feleletei mint a héber, mint a többi tantárgyakból oly kielégítőek

voltak, hogy az ügyosztály nem mulaszthatja el, hogy az igazgató urak és a tantestület irányában teljes megelégedését és elismerését jegyzőkönyvileg ne mondaná ki, mely határozat annak idején a választmánynak bejelentendő lesz.

Az ügyosztály ezen jelentése örvendetes tudomásul szolgál és a választmány teljes elismerése a tanítótestületek az igazgatóságok utján ki fog nyilatkoztatni.

Midőn ezen alkalomból részünkről is sikerdus működéséhez szerencsét kívánunk és teljes elismerésünket fejezzük ki, maradunk tisztelettel, Budapest, 1876. szept. 18 án. A pesti izr. hitközség előljárósága megbizásából Goldzieher, titkár.

— **Deák Ferencz** születés napja a főváros minden egyes népis-kolájában meg fog ünnepeltetni a dicső hazafi születésének évfordulója alkalmával, october 17-én. A kegyelet ez ünnepélye olyképen lesz megtartandó, hogy az említett napon a megdicsőült élete a növendékek felfogásához mért előadásokban a serdülő nemzedék elé fog állittatni.

— A kelybéli izr. normálfőtanoda tiszteletbeli igazgatója — **Kohn Salamon** urnak egykori tanítványai által létesített és **Kohn Salamon** névvel czimzett alapítvány már hozza áldásos gyümölcsét. Ugyanis a mult tanév zárvizsgálata alkalmából 2 szegény, de kitűnő tanuló 20 frtnyi adományban részesült; a jelen tanév kezdetével pedig ugyancsak amaz alapítványból jelentékeny mennyiségű tankönyv osztatott ki szegény tanulók közt.

Szerkesztői posta.

Kellner urnak Gyoma: A ki lapunk eddig megjelent számai-ból egyletünk tendenciáját ki nem ismerte, vagy azt kiismerni nem akarta, azon épen nem lehet segiteni. Az ön paragrafusai jóakarataról tanuskodnak; de azok felterjesztése nemcsak autonom-, hanem alkotmányellenes eljárás volna. — **Sch.**—r **E.** urnak **K**—en. Legközelebbi számunkban.

FÜHRER IGNÁCZ-tól

megjelent és minden könyvvarusnál megrendelhető

ISKOLAI KÖNYVEK.*)

A hazais általános **földrajz** elemei. Az új területi szabályozás szerint. 3. kiad. (auch deutsch) . 30 kr.
Számvetési példa- s feladattár 4. füzetben 20—25 kr.
A magyarok története 10. kiadás; ára kötve . 30 kr.
Geschichte d. Ungarn. 5. Aufl. Preis geb. . . . 30 kr.
Elemi természetrajz, 3. kiad. 30 kr.
Emil vagy a **nevelésről.** Irta **Rousseau J. J.**
 Franciából fordította **Führer Ignác,** képezdei gyakorló-tanító Pesten (**Szerecsen-utca 4. sz.**) Ára fűzve 2.40

*) Utánvét mellett megrendelések, ha ezek egyenesen hozzám (**Szerecsen-utca 4. sz.**) intéztetnek, 15—20% árelengedésben részesülnek. A szerző.